

Turystyka [Tourism]
Włodzimierz Kurek red. [ed]

Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007
541 ss. [pp.]

W 2007 r. nakładem Wydawnictwa Naukowego PWN ukazała się obszerna publikacja przygotowana przez zespół pracowników naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego pod redakcją Włodzimierza Kurka. Praca została zakwalifikowana jako podręcznik akademicki i tak jak piszą Autorzy we „Wstępie” jest próbą wszechstronnego ujęcia problematyki turystycznej, wykorzystującą liczne polskie i zagraniczne opracowania. Tu rodzi się pytanie odnośnie do roli podręcznika akademickiego – czy to ma być zbiór, kompendium wydarzeń, faktów, wyników badań z turystyki czy też ma odgrywać rolę objaśniającą, wyjaśniającą pewne fakty czy zjawiska.

Praca składa się z dziewięciu rozdziałów, każdy rozdział posiada stronę tytułową z wewnętrznym spisem treści, co ułatwia – poza indeksem rzeczowym – korzystanie z podręcznika.

W rozdziale pierwszym – „Turystyka jako przedmiot badań naukowych” (W. Kurek, M. Mika), przedstawiono teorie, definicje, modele, koncepcje badawcze. Autorzy wskazują na możliwość ich zastosowania w badaniach turystycznych, wskazano także związek różnych dyscyplin naukowych z turystyką. Uważny czytelnik – na podstawie odwoływania się

In 2007 the PWN Publishing House issued a large publication prepared by an academic team from the Jagiellonian University, Kraków, under the editorship of Włodzimierz Kurek. The book was categorised as a text book for university students and, in the authors' own words in the introduction, is an attempt to approach tourism in as comprehensive a way as possible, using numerous Polish and foreign works. A question arises at this point regarding the role of a university text book: is it to be a compendium of events, facts and research results, or is it to explain?

The book consists of nine chapters; each has a title page with a list of contents which, with the index, is one element that makes use of the book easier.

Chapter One, 'Tourism as an object of research' (W. Kurek & M. Mika), presents theories, definitions, models and research concepts. The authors point to the possibility of using them in tourism studies, and to the connection between different academic disciplines and tourism. By looking through the references, a careful reader could form an opinion on the contribution of individual

do literatury – może wyrobić sobie zdanie na temat wkładu poszczególnych ośrodków naukowych polskich i zagranicznych do teorii badań w turystyce.

Rozdział drugi – „Historia turystyki” (W. Kurek), przedstawia rozwój różnych form turystyki na świecie i w Polsce. Jest to kompendium wydarzeń i faktów oparte na bogatym materiale faktograficznym.

Rozdział trzeci – „Międzynarodowy ruch turystyczny” (M. Mika, R. Faracik), jest obszernym, składającym się z dwóch wyraźnie różniących się części. W pierwszej przedstawiono wielkość, strukturę ruchu turystycznego, uwarunkowania (zewnątrzne i wewnętrzne) turystyki międzynarodowej oraz współczesne trendy w tej turystyce, które zaprezentowane zostały w sposób bardzo ogólny. Druga część rozdziału dotyczy głównych regionów turystycznych świata. Dyskusyjne jest zamieszczenie tej problematyki w tym rozdziale. Autorzy stanęli przed trudnym zadaniem, gdyż oczywiście jest, iż ze względu na objętość podręcznika, zmuszeni byli do zaprezentowania ogólnych informacji nt. wybranych państw poszczególnych kontynentów.

„Potrzeby i motywacje turystyczne” (R. Faracik), przedstawione zostały w rozdziale czwartym. Skupiono się w nim na potrzebach człowieka, procesach motywacyjnych i ich roli w podejmowaniu decyzji o wyjazdach turystycznych. Przytoczone liczne klasyfikacje, typologie turystyki wypracowane przez badaczy polskich i zagranicznych pozwalają wyrobić sobie zdanie nt. stanu badań w zakresie potrzeb i motywacji turystycznych. Należy podkreślić, iż są to prace głównie z zakresu socjologii.

Rozdział piąty – „Usługi i zagospodarowanie turystyczne” (R. Faracik, R. Pawlusiński), jest obszerną częścią podręcznika, w której zaprezentowano elementy usług i zagospodarowania turystycznego warunkujące możliwości rozwoju turystyki. Rozdział ten zawiera wiele informacji nt. usług hotelarskich, gastronomicznych, transportu w turystyce, pilotażu i przewodnictwa turystycznego, usług ubezpieczenia w turystyce, usług finansowych i in. Jest też swoistym przeglądem prac analizowanych zagadnień.

Rozdział szósty – „Rodzaje i formy turystyki” (R. Faracik, W. Kurek, M. Mika, E. Pietrus, D. Ptaszycka-Jackowska), jest najobszerniejszą częścią podręcznika (ok. 28% tekstu). Wydaje się to uzasadnione wobec tytułu książki: „Turystyka”. Rozdział składa się z trzech części. W pierwszej, wprowadzającej, przedstawiono różne klasyfikacje ruchu turystycznego. Ze względu na złożony charakter ruchu turystycznego i istniejącą w literaturze mnogość je-

Polish and foreign research centres into the theoretical study of tourism.

Chapter Two, 'The history of tourism' (W. Kurek), presents the development of different forms of tourism all over the world and in Poland. It is a compendium of events and facts based on abundant sources.

Chapter Three, 'International tourism' (M. Mika & R. Faracek) is a large section composed of two, clearly distinct parts. In the first the authors describe the capacity and structure of tourism, the external and internal conditions, as well as contemporary trends in international tourism (very generally).

The other part concerns the main tourist regions in the world. Placing this topic in this particular chapter is controversial. The authors had a difficult task to face, and it is obvious that, considering the limits of the book, they were obliged to present only general information about selected countries on individual continents.

'Tourist needs and motivations' (R. Faracik) were presented in Chapter Four. The author focused on human needs, motivation processes and their role in decisions regarding tourist activity. He quotes numerous tourism classifications and typologies worked out by Polish and foreign researchers which allow the reader to form an opinion on the state of research into tourist needs and motivations. It should be stressed that they are mainly from sociological sources.

Chapter Five, 'Tourist services and development' (R. Faracik & R. Pawlusiński) forms a large part of the book, and presents those elements of tourism services that determine the development of tourism. The chapter contains a lot of information on hotel and catering services, transport in tourism, courier and guide services, insurance issues in tourism, financial services, etc. It is also in a way a review of the literature concerning these issues.

Chapter Six, 'Kinds of Tourism' (R. Faracik, W. Kurek, M. Mika, E. Pietrus & D. Ptaszycka-Jackowska) is the largest part of the book (about 28% of the text) which is justified considering the book's title – *Turystyka* ('Tourism'). The chapter consists of three parts. In the first, the authors present different classifications of tourism. Due to its complex character, the multitude of classifications found in the literature, as well as the lack of a single and full one, the authors faced a difficult task. On the basis of two main motivations – health and

go podziałów, a także brak wypracowania jednej i wyczerpującej klasyfikacji, Autorzy stanęli przed trudnym zadaniem. Opierając się na dwóch głównych motywach podróżowania – zdrowotnym oraz związanym z potrzebami realizacji zamiłowań i pasji, wydzielono i omówiono sześć – jak podano: wybranych – form turystyki (poznawcza, wypoczynkowa, kwalifikowana, zdrowotna, religijna, biznesowa), wydzielając w każdej z nich rodzaje (grupy). Po-dane uzasadnienia są przekonujące. I tak wśród form turystyki wypoczynkowej – sześć, kwalifikowanej – dziewięć, zdrowotnej trzy itd. poszczególne formy turystyki przedstawiono i omówiono w różnym stopniu szczegółowości. Zaletą tej części jest porządkowanie klasyfikacji form turystyki. Pewien niedosyt budzi brak stosunku Autorów do zaprezentowanych bardzo szczegółowych podziałów turystyki.

Trzecia część rozdziału prezentuje turystykę w wybranych typach przestrzeni (turystyka nadmorska, górską, miejską, podmiejską, wiejską, na przyrodniczych obszarach chronionych). Zaletą tej części są wskazania, jakie formy turystyki występują w tych przestrzeniach i jakie można uprawiać. Czyż to treść tego rozdziału spójną.

Rozdział siódmy – „Gospodarcze aspekty turystyki (R. Pawlusiński), poświęcony został elementom ekonomicznym w turystyce. Na podstawie prac – głównie ekonomistów – omówiono takie zagadnienia, jak: turystyka jako sektor gospodarki, rynek turystyczny i mechanizmy jego funkcjonowania, marketing w gospodarce turystycznej, rola państwa oraz międzynarodowa współpraca w gospodarce turystycznej. Ta ostatnia część zasługuje na uwagę, gdyż zaprezentowano w niej główne organizacje międzynarodowe o charakterze pozarządowym działające w dziedzinie gospodarki turystycznej.

Rozdział ósmy – „Przemiany pod wpływem turystyki na obszarach recepcji turystycznej” (M. Mika), jest drugim co do objętości rozdziałem podręcznika. Zaprezentowano w nim turystykę jako czynnik przemian ekonomicznych, społecznych, kulturowych, środowiska przyrodniczego. Uwzględniono przemiany przestrzenne, a także sposoby ograniczania negatywnego wpływu turystyki. Rozdział ten, uwzględniający podstawowe prace badaczy polskich i europejskich zajmujących się przemianami, prezentuje wiele schematów, a także modeli, w tym opracowanych przez Autora.

Ostatni rozdział, dziewiąty, zatytułowany „Źródła informacji turystycznej” (M. Mika, E. Pietrus), poświęcony jest omówieniu głównych źródeł dla turystów oraz źródeł informacji o turystyce.

the need to gratify an interest – the authors selected and discussed six forms of tourism (cognitive, recreational, specialist, health, religious and business), each including different types (sub-groups). The justification is convincing. Recreational tourism was divided into six sub-groups, specialist – nine, health – three, etc. Individual forms of tourism were presented and discussed with varying attention to detail. The advantage of this part is the attempt to introduce order into the classification of tourism forms. What is lacking perhaps is the authors' attitude to the very detailed classification which they present.

The third part of the chapter presents tourism in selected aspects of space (seaside, mountain, urban, rural-urban fringe, rural tourism, tourism in protected areas). Its advantage is the information about what forms of tourism occur in these spaces and what activities can be undertaken. This makes the content of this chapter coherent.

Chapter Seven, 'Economic aspects of tourism' (Pawlusiński) is devoted to the economic elements in tourism. On the basis of several publications – mainly by economists – the author discusses issues such as tourism as an economic sector, the tourism market and its mechanisms, marketing in the tourism economy, the role of the state and international co-operation in the tourist economy. The last part deserves particular attention because the author presents the main non-governmental international organizations operating in the tourism economy.

Chapter Eight, 'Transformations caused by tourism in tourist reception areas' (Mika) is the second largest chapter. The author presents tourism as a factor of economic, social, cultural and environmental change while spatial change and ways of limiting the negative impact of tourism have also been considered. The chapter concerns basic research into such change carried out by Polish and European researchers, and presents a number of schemes and models, including some worked out by the author.

The last chapter – Chapter Nine, 'Sources of Information on Tourism' (Mika & Pietrus), is devoted both to the main sources of information for tourists and sources about tourism.

At the end of the text book we find a long bibliography / list of references (15 pages!). The entries allow the reader to follow trends in research into tourism in many countries, and especially in Poland. A meti-

Na końcu podręcznika znajdujemy obszerny wykaz bibliografii (15 stron!). Zamieszczone w wykazie prace pozwalają prześledzić dorobek badań nad turystyką w wielu krajach, a zwłaszcza w Polsce. Starannie opracowany indeks rzeczowy (A. Ślusarczyk) wskazuje na bogactwo treści merytorycznych podręcznika.

Opracowanie jest dokumentowane tabelami (najnowsze dane pochodzą z lat 2005, 2006), rysunkami, zawiera liczne schematy oraz modele w formie graficznej. Zawiera duży i różnorodny materiał faktograficzny.

Jak wynika z zakresu merytorycznego, prezentowane opracowanie jest obszernym kompendium wiedzy o turystyce. Autorzy – pracownicy Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego – odeszli od tradycyjnego pojmowania podręcznika, który wyjaśniał fakty i procesy z danej dziedziny czy dyscypliny. Stanęli przed trudnym zadaniem wobec mnogości i różnorodności zagadnień i problemów związanych z turystyką, a będących przedmiotem zainteresowań i badań wielu dyscyplin naukowych, nauk teoretycznych oraz praktycznych. Syntetyczne, interdyscyplinarne ujęcie zjawisk turystycznych powoduje niebezpieczeństwo przedstawienia ich w nieco uproszczonej formie, bez wyjaśniania zjawisk, przyczyn ich występowania. O ile w prezentowanej pracy wyjaśnione zostały podstawowe pojęcia i tematy związane z turystyką, o tyle element przestrzeni w wymiarze uwarunkowań, zróżnicowania, wpływu środowiska naturalnego na jakość turystyki – tak istotny w naukach geograficznych – potraktowany został marginalnie. Rozwój turystyki w znaczący sposób uzależniony jest bowiem od środowiska geograficznego.

Turystyka jest fenomenem ostatnich dziesięcioleci, jest dziedziną interdyscyplinarną, stąd też zainteresowanie tym zjawiskiem przedstawicieli różnych dyscyplin. Na rynku wydawniczym w tym samym roku co omawiana publikacja, ukazało się piąte wydanie podręcznika „Turystyka” opracowane przez ekonomistę W. Gaworeckiego.

Na marginesie informacji i uwag nt. prezentowanej pozycji nasuwa się pytanie – czym jest, jaką rolę winien odgrywać podręcznik w dobie obecnej, czy winien być adresowany do konkretnych kierunków, specjalizacji czy specjalności? Pytanie to pozostawiam otwarte.

Elżbieta Dziegieć

Instytut Geografii Miast i Turyzmu
Uniwersytet Łódzki
ul. Kopcińskiego 31
90-142 Łódź

culously prepared index (Ślusarczyk) points to the richness of the text book's content.

The book contains tables (the latest data comes from 2005 and 2006), figures, numerous diagrams, graphs and abundant and varied factual material.

The book is a large tourism compendium. The authors, working at the Institute of Geography and Spatial Economy at the Jagiellonian University, departed from the traditional idea of a text book which explained facts and processes in a given discipline. They came up against a difficult task when facing the multitude of issues concerning tourism as an object of theoretical and empirical study and which have appeared in other disciplines as well. A synthetic, interdisciplinary approach to tourism without explanation creates a risk of oversimplification. The basic notions and topics relating to tourism have been explained, however the element of space as regards its conditioning effect, differentiation and the influence of the natural environment on tourism quality – so important in geography – have been treated marginally. Let us not forget that tourism development heavily depends on the geographical environment.

Tourism has become an interdisciplinary phenomenon in recent decades and therefore representatives of different disciplines are involved. In the same year as this textbook was published the fifth edition of 'Turystyka' by Gaworecki, an economist, appeared.

Alongside the information and comments on this text book come questions: what is and what should be the role of a text book today? Should it be addressed solely at specific academic audiences? I am leaving this question open to discussion.